

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Лидия Стоянова Велкова,
Военна академия „Георги С. Раковски”

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ във ВСУ „Черноризец Храбър”.

Автор на дисертационния труд: Кшищоф Бялоблоцки

Тема на дисертационния труд:

ДИСОНАНСИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА АЛТЕРНАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА МИГРАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ В СТРАНИТЕ ОТ ВИШЕГРАДСКАТА ЧЕТВОРКА

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури за защита на дисертационния труд, определено със Заповед № 492 от 10.04.2019 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Като израз на съвременните политически, икономически и социални условия, миграционните потоци, протичащи в световен мащаб ни дават основание да говорим за „епоха на миграцията”, разглеждана като част от фундаменталния проблем, свързан с необходимостта от управление на тези процеси и подготовката на националните държави за тяхното регулиране, което налага качествена промяна при изграждането и провеждането на обща политика, насочена към преодоляване на миграционната криза.

В този смисъл актуалността на изследвания проблем е безспорна. Тя се определя от обстоятелството, че в съвременната сложна международна среда с високо равнище на непредсказуемост на потенциалните конфликти от различен характер, обективно се проявява нарастващата необходимост от изследване на проблемите, които миграционните процеси пораждаат и очертаване на възможности за тяхното преодоляване, както в рамките на Европейския съюз като цяло, така и в отделните страни-членки, в т.ч. в страните от Вишеградската четворка.

Същевременно е необходимо да отбележим, че макар научната общност отдавна да е осъзнала значимостта на тази проблематика, отчетливите усилия за теоретичното и практическо осмисляне на въпроса за възможните алтернативи в управлението на миграционните процеси са сравнително малобройни, което още един път потвърждава правилността на решението на докторанта Бялоблоцки да се посвети на дисонансите и перспективите за алтернативното им управление в страните от Вишеградската четворка.

Големите предизвикателства пред решаването на този въпрос са свързани с обстоятелството, че освен чисто научен, проблемът фокусира и голям практически интерес, поради ограничените възможности миграцията да се управлява посредством разработването и провеждането на обоснована миграционна политика. Ето защо темата на дисертационния труд има не само теоретична, но и подчертано практико-приложна значимост, доколкото повишаването на ефективността при управлението на миграционните потоци е основна предпоставка за гарантиране на сигурността на всяка страна.

Важността на разглеждания проблем се определя от факта, че рецензираният дисертационен труд е в състояние да даде тласък за изследванията, свързани с концептуализацията на миграционния проблем, като наложи един по-ефективен и прагматичен подход, насочен към ангажиране на целия национален потенциал в рамките на ангажираните институции и органи на изпълнителната и законодателната власт, при осигуряването на възможности за алтернативно управление на миграционните процеси в страните от Вишеградската четворка.

Темата на дисертационния труд „Дисонанси и перспективи за алтернативно управление на миграционните процеси в страните от Вишеградската четворка”, напълно съответства на съдържанието и въпреки че почива на солидна теоретична база, авангарден опит и добри практики, представлява ново по рода си изследване, със специфична насоченост и качества, които го отличават от подобни разработки.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е класически структуриран в съдържателен план и се състои от увод, изложение, представено в три глави, всяка завършваща с изводи, общи изводи, заключение, приложения, очаквани приноси, публикации на автора по темата и библиография, с общ обем от 359 стандартни страници, в които са представени 33 таблици и 1 фигура, илюстриращи застъпените от докторанта позиции.

Водещата теза, върху която се гради дисертацията, че макар в страните от Вишеградската група, да се проявяват общоевропейските миграционни тенденции, те имат групови характеристики по отношение на особеностите на регулирането, причините, спецификата, видовете, възприятията и последиците от миграционните процеси, което поражда необходимостта от разширяване на сътрудничеството между тях, като основа за алтернативна визия за управление на миграционните процеси, е убедително защитена.

Обект на изследване са особеностите на регулирането, видовете и последиците на миграционни процеси в страните от Вишеградската група, в контекста на тяхното членство в ЕС, а *предмет* на цялостния анализ в дисертационния труд са алтернативните възможности за подобряване на управлението на миграционните процеси между страните от Вишеградската група и тяхното отражение в страните от ЕС. Те са точно определени и са пряко и непосредствено свързани с целта на дисертационния труд.

Приетата научна *цел* на изследването "да идентифицира, анализира и сравнява особеностите на регулацията, причините, спецификата, видовете,

възприятията и последиците от миграционните процеси в страните от Вишеградската група. На тази основа да се предложат алтернативни подходи за управление на миграционните процеси сред страните от Вишеградската група, в контекста на приложената общоевропейска политика." е коректно определена. В нейна подкрепа детайлно са формулирани и логично са определени съставните ѝ *задачи*, които са подчинени на идеята посредством разкриване на същността на миграцията да се идентифицират и систематизират правните основи за регулиране на миграционните процеси на наднационално (ЕС) и национално (страна от Вишеградската група) равнище, и на тази основа да се изяснят особеностите на съвременните модели на миграционни процеси в страните от Вишеградската група, като се посочат начините за преодоляване на европейската миграционна криза на фона на миграционните процеси и миграционните политики в страните от Вишеградската четворка.

Избраната методология на изследване включва общи и специални методи на научното познание - опира се на интердисциплинарния подход, като сравнителният подход и методологията на прилагането му са съчетани с различни елементи от системния анализ, историческия анализ, системно-структурен, структурно-функционален, икономико-статистически, социологически, контент и дискурс-анализ, както и методи на експертна оценка. В дисертацията са приложени сравнителен и емпиричен подход, ретроспективен критичен анализ на постигнатото до момента в научната област, както изучаване на авангарден опит и добри практики, които осигуряват постигането на поставената научна цел и задачи.

Необходимо е да се отбележи, че в работата на докторанта коректно са въведени съответните времеви и пространствени ограничения, което е позволило изследователският интерес да се фокусира върху миграционната теория и миграционните процеси в страните от Вишеградската група не само в теоретичен, но и в приложен аспект.

Изложението в представения за рецензиране труд свидетелства за задълбоченото познаване на теорията и практиката на изследваната проблематика

от страна на докторанта, издържано е логически, като е подкрепено от многобройни изводи, обслужващи целта на изследването и издигнатите от автора тези. Приведената аргументация за решаване на основния научен проблем на труда е правилно подбрана и се основава на теоретични постулати и практически опит. Дисертационният труд представлява класическа научна разработка в добрия смисъл и съответства на изискванията.

Първа глава на дисертационния труд, озаглавена „*Теоретико-методологически принципи при изследване на миграционните процеси като обществен феномен*“ е реализирана в три параграфа и е посветена на изследването на понятийния апарат при изучаването на международната миграция и процесите, които я обуславят. Подробно са анализирани проблемите свързани с миграцията в държавите от Европейския съюз и в частност Вишеградската група.

Главата завършва с обосновани изводи за комплексния характер на миграцията, тенденцията към увеличаване на имиграционните проблеми сред страните от ЕС, необходимостта от сътрудничество, основано на принципа на солидарност и споделяне на тежестите между държавите-членки в областта на управлението на миграцията, като се подчертава, че трансформирането на Вишеградското сътрудничество от форма на координация на европейските интеграционни процеси до степен на насърчаване на общите позиции на ЕС, действа като платформа за прагматично сътрудничество, а не като алтернатива на политиките на ЕС в тази област.

Във *втора глава* „*Правни основи за регулиране на миграционните процеси в Европейския съюз*“ е направен подробен преглед на прилагането на правовите подходи към миграцията и мигрантите в съществуващата нормативна уредба в ЕС. Разгледани са основните нормативно-правни актове, регулиращи миграционните процеси и е отделено специално внимание на възможностите и особеностите на регулирането на миграционните процеси в страните от Вишеградската четворка“, като част от законодателството на тези страни, в съответствие със законодателството на ЕС и международните правни актове.

Подобавящо място е отделено на въпросите, свързани с генезиса и развитието на миграционната криза, която е окачествена като сериозно изпитание за преобладаващия брой държави - членки, тъй като засяга не само правилата за регулиране, на тези процеси, но и правата на гражданите на ЕС.

Главата завършва с изводи, в които се застъпва разбирането, че макар ЕС да разполага с комплексна и богата правна и институционална основа за управление на миграционните процеси, която е подложена на огромен политически, икономически и социален натиск по време на миграционната криза, идентифицирането на възможностите за защита на външните граници на ЕС с цел намаляване броя на мигрантите и отхвърлянето на миграционната политика за „отворени врати”, основано на консенсус между държавите-членки на ЕС, провокира превръщането на Вишеградската четворка в политически фактор, който трябва да се има предвид на европейско равнище.

Постиженията на докторанта Бялоблоцки в първите две глави обуславят и необходимостта да се предложи решение на анализирания проблем, което е предмет на изследване в *третата глава* на дисертацията „*Видове, възприятие, управление и регулиране на последствията на миграционната криза в страните от Вишеградската четворка*”. В съответствие с тази задача тук е разкрит инструментариумът от способности за управление на миграционни кризи и подходите, които се прилагат от страните във Вишеградската група, чиято специфика според докторанта се дължи на огромните промени в политическата, икономическата и социалната система на страните от Централна и Източна Европа, което създава условия и предпоставки за алтернативно управление на миграционните процеси в

В общите изводи, с които завършва дисертационния труд е направена рекапитулация на резултатите от изследването, като е потвърдено, че въпросите на миграцията в страните от Вишеградската група са важна част от тяхното социално-икономическо развитие, чието значение все повече увеличава въздействието си върху редица държави, в опит да се изградят механизми за рационалното им управление. Като цяло дисертационният труд потвърждава тезата, че управлението на миграционните процеси едновременно е обединяваща

и разделяща тема между държавите в ЕС, което показва, че Вишеградската четворка ще засили своята определяща роля и значение сред държавите, които поддържат и споделят общи ценности.

3. Характеристика и оценка на научните резултати и приносите в дисертационния труд. Достоверност на материала

Основните научни и практико-приложни резултати от дисертационния труд са отчетливи, водят до полезно увеличаване на знанията в предметната научна област и представляват оригинално развитие в изследваното научно направление. Получените научни резултати и свързаните с тях приноси могат да бъдат обобщени по следния начин:

➤ В теоретичен план е осъществена добра изследователска работа, в резултат на която е концептуализирано авторово разбиране за миграционната криза, като сложен и многокомпонентен феномен; доказано е, че общ атрибут на имиграционните процеси в страните от Вишеградската група е, че те се основават на миграционна стратегия, свързана с политическа програма, институционална структура и практически въпроси; аргументирано са изведени ключовите въпроси на миграционната политика в страните от Вишеградската група.

➤ В практико-приложен план на основата на сравнителен контент-анализ е установено, че страните от Вишеградския регион използват различни подходи за разбиране на националните проблеми и миграционните процеси; доказано е, че имиграционните процеси в страните от региона са способни да генерират т. нар. „имиграционен и икономически излишък“, което може да се възприеме като инструмент за насърчаване на социално-икономическото развитие; обоснована е прогнозата, че в бъдеще имиграционните процеси в страните от региона ще станат по-селективни, тъй като по този начин те ще могат да максимизират положителните ефекти от имиграцията.

Достоверността на получените научни резултати се потвърждава, тъй като част от идеите, тезите и резултатите на изследването са публикувани, което позволява да бъде направена оценка, че *дисертационният труд и получените*

приноси са лично постижение на докторанта и могат да допринесат за развитието на държавната политика и на нормативната база на страните от Вишеградската група, за повишаване на ефективността на управлението на миграционните процеси, както и да се ползват от органите на държавната власт, научните и образователните институции и структурите, имащи отношение към изследваната проблематика.

4. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Предложеният дисертационен труд е подкрепен с необходимия брой публикации. Приемам четирите декларираните от автора публикации по темата - научни доклади и статии, които са в направлението на научните изследвания на автора и са пряко свързани с темата на дисертационния труд, като верифицират резултатите от научното изследване и осигуряват неговата обществена представителност.

Нямам данни за това дали те са цитирани от други автори. С докторанта нямам съвместни публикации.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

За да постигне целта и задачите на изследването докторантът аналитично е обработил и систематизирал представителен брой литературни източници - 198, на английски, полски и руски език и голям брой нормативни документи. Резултатът е видим и подпомага изпълнението на поставените научноизследователски задачи. Необходимо е да се отбележи, че докторантът се ориентира отлично и от огромния информационен поток, подбира онова, което пряко касае изследвания проблем и в пълна степен подпомага решаването на поставените задачи. Това ми дава основание да направя извода, че дисертантът познава задълбочено и многостранно състоянието на изследвания проблем, като показва много добра осведоменост и демонстрира възможности за творческо адаптиране и доразвитие на съвременните теоретични конструкции и практически

подходи, свързани с възможностите за управление на миграционните процеси в рамките на Вишеградската четворка.

6. Оценка за автореферата

Представеният към дисертационния труд автореферат е в обем от 34 страници, написан е в съответствие с възприетите академични практики и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение, като ясно и съдържателно отразява основните положения и научните приноси на дисертацията.

7. Критични бележки и препоръки

Към докторанта могат да се отправят някои критични бележки и препоръки, насочени към бъдещата му научноизследователска дейност:

На първо място, в работата се откриват излишни от гледище на известността им за науката постановки, които освен, че биха могли да се редуцират с оглед големия обем на дисертацията, трябва да се използват, само ако върху тях се надгражда авторова теза.

Второ, по отношение на изводите по отделните глави, може да се желае повече, както по формулировката, така и по техния брой и систематизация, като част от тях биха могли да се обединят цел по-голяма представителност и фокусираност.

Трето, необходима е по-голяма прецизност в изказа на приносите, както и по-голяма категоричност по отношение на предложенията за имплементация на елементи от нормативната уредба на страните от Вишеградската четворка по миграционните въпроси в законодателството на ЕС.

Към докторанта Бялоблоцки имам следния въпрос: По какъв начин алтернативното управление на миграционните процеси в страните от Вишеградската четворка ще повлияе върху взаимодействието им с ЕС за ефективното разрешаване на миграционната криза?

Представената работа е завършена научна цялост от изследването на актуален проблем с постигнати научни и приложни приноси и посочените препоръки не се отразяват върху оценката ми за оригиналността и постиженията на дисертационния труд.

8. Лични впечатления от докторанта

Личните ми впечатления от докторанта Кшищоф Бялоблоцки са свързани единствено с неговата дисертационна разработка, което създаде у мен впечатление за професионално, отговорно и почтено отношение към задачите, задълбочена теоретична подготовка и изявена склонност към научноизследователска работа.

9. Заключение

Отчитайки актуалността на изследвания научен проблем в дисертационния труд на тема „Дисонанси и перспективи за алтернативно управление на миграционните процеси в страните от Вишеградската четворка” с автор Кшищоф Бялоблоцки, оригиналността на разработката и качеството на постигнатите научни резултати, считам че същият представлява оформено научно изследване с определени научни и приложни приноси, отговарящо на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение за получаване на образователна и научна степен “доктор”.

10. Оценка на дисертационния труд

Давам своята положителна оценка и убедено предлагам на уважаемото жури да вземе решение за присъждане на Кшищоф Бялоблоцки на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.7. “Администрация и управление” по докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

24 април 2019 г.

РЕЦЕНЗЕНТ: (п) проф. д-р Лидия Велкова